

Kelan näkemyksiä kuntoutuksen järjestämisestä - kohti asiakaslähtöisempää kuntoutusta

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

17.5.2018

Muutosjohtaja Maiju Turunen

Etuuspäällikkö Tuula Ahlgren

Kela|Fpa[®]

Valinnanvapaus on hyvä uudistus asiakkaille

- Valinnanvapauden laajentamisen on asiakkaan näkökulmasta tavoitteiltaan hyvä uudistus
- Toimeenpanon näkökulmasta lakiin ja siihen liittyviin muihin säädöksiin tarvitaan kuitenkin vielä täsmennyksiä
- Toimeenpano jää monilta osin pitkälti maakuntien päätäntävaltaan ja näin ollen voi merkitä sitä, että prosessit ja toimintamallit sekä valinnanvapauden toimeenpano eroaa asiakkaiden kannalta merkittävästi maakuntien välillä

Valinnanvapaus on hyvä uudistus asiakkaille

- Uudistus tulee merkittävällä tavalla vaikuttamaan myös Kelan rooliin kuntoutuksen järjestäjänä tulevaisuudessa. **On välttämätöntä**, ettei sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksesta rahoitettavien etuuksien lakkauttaminen **heikennä asiakkaiden asemaa eikä hoidon ja kuntoutuksen saamista**. Asiakkaiden aseman turvaamiseksi uudistus tulisi toteuttaa **asteittain** vasta sen jälkeen, kun sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen toimivuus on varmistettu. Etuuksiin liittyvien muutosten vaikutusten arviointi täsmentyy, kun linjaukset selkiytyvät.
- Kela tukee maakuntien valinnanvapauden toimeenpanoa kehittäen Kanta-palvelujen rinnalle monipuoliset tietohallintapalvelut
- Kelan kuntoutukseen valmistellaan rekisteröitymisjärjestelmä, joka kyteytyy Kelan omiin päätöksenteko- ja maksujärjestelmiin.

Kela kuntoutuksen järjestäjänä

- Kela järjestää ja korvaa lakisääteisen järjestämisvelvollisuutensa perusteella ammatillista kuntoutusta, vaativaa lääkinällistä kuntoutusta ja kuntoutuspsykoterapiaa sekä eduskunnan päättämän enimmäismäärärahan rajoissa harkinnanvaraista kuntoutusta
- Kelan kuntoutuksen tavoitteena on parantaa kuntoutujan työ- ja opiskelukykyä, toimintakykyä, ehkäistä työkyvyttömyyttä ja pidentää työuria.
- Kelan kuntoutuspalvelujen menot rahoitetaan sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen kautta
 - Rahoitus kerätään vakuutettujen sairaanhoitomaksulla ja valtion rahoitusosuudella
 - Subjektiivinen oikeus etuuteen ja muutoksenhakuoikeus ovat sosiaalivakuutusjärjestelmien peruseriaatteita

Kelan kuntoutusta lähes 109 000 kuntoutujalle vuonna 2017

Kuntoutuksen lakiperuste	Saajat	Kuntoutuspalvelu- kustannukset	Kuntoutuspalvelu- kustannukset saajaa kohti
		milj. euroa	euroa
Yhteensä	108 670	336,7	3 098
Ammatillinen kuntoutus	20 369	31,8	1 559
Vaativa lääkinällinen kuntoutus	30 744	192,1	6 248
Kuntoutuspsykoterapia	36 654	67,4	1 840
Harkinnanvarainen kuntoutus	24 621	45,5	1 847

Kuntoutuspalvelujen järjestäminen valtakunnallisesti yhdenmukaisesti

- Kela arvioi valinnanvapautta koskevan lakiluonnoksen näkökulmasta riskiksi sen, että lain toimeenpano jää monilta osin pitkälti maakuntien päätäntävaltaan
- Jos valinnanvapauslain toimeenpanon ohjaus on liian avointa, tämä voi johtaa siihen, että prosessit, toimintamallit, palvelujen sisältö ja laatu sekä valinnanvapauden toimeenpano eroavat asiakkaiden kannalta merkittävästi maakuntien välillä
- Valinnanvapautta koskevassa lakiluonnoksessa tulisi selkeästi määritellä asetuksenantovaltuus koskien valtakunnallisesti määritettävää palveluvalikoimaa, sisältöä ja laatua.

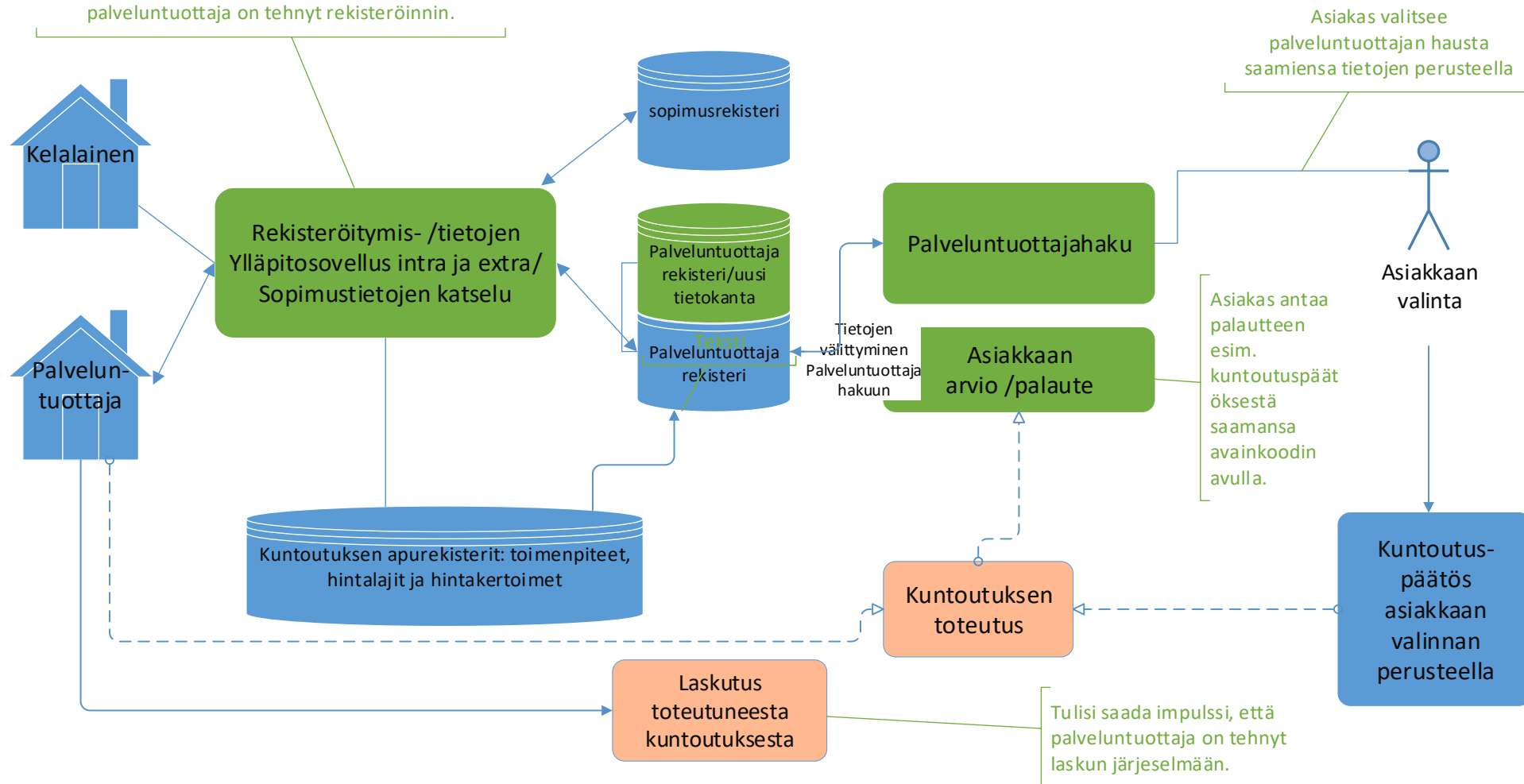
Kelan kuntoutuspalvelujen tuotanto uudistuu

- Kelalla on vahva kokemus palvelujen valtakunnallisesta tuotteistamisesta ja hankinnasta
- Kelan tavoitteena on määritellä uudelleen kuntoutuksen palveluvalikko ja hinnat sekä tuotteistaa palvelujen sisältö ja laatu valtakunnallisesti.
- Kela kehittää tuotteistamisen uudistuksessa selkeät, asiakaslähtöiset ja joustavat kuntoutuspalvelut.
- Kela valmistelee rekisteröitymismenettelyn mahdollistavaa lainmuutosehdotusta yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa.
- Tavoitteena on siirtyä kuntoutuspalvelujen hankinnassa kilpailutuksesta joustavaan rekisteröitymismenettelyyn.
- Rekisteröitymisjärjestelmään rakennetaan kolme osaa palveluntuottajan rekisteröitymissovellus, palveluntuottajan tietojen näyttösovellus ja asiakaspalautesovellus.
- Uudella aikaisintaan vuonna 2019 käyttöön otettavalla järjestelmällä automatisoidaan sekä rekisteröitymiseen että sopimushallintaan liittyvää työtä.

REKKU -projekti - Rekisteröityminen kuntoutuksen palveluntuottajaksi ja asiakkaan valinta – prosessi

6.3.2018

Kelalaisen tulee hyväksyä sopimus ennen, kuin se voi tulla voimaan. Tulisi saada impulssi siitä, että palveluntuottaja on tehnyt rekisteröinnin.

Olemassa oleva rekisteri/järjestelmä/sovellus, johon on muutostarpeita

Uusi sovellus/rekisteri

Ei muutosta

Kuntoutuspalvelujen saatavuus on taattava

- Asiakkaiden varhaisvaiheen kuntoutuksen tukeminen edellyttää monipuolisia kuntoutuspalveluresursseja myös sosiaali- ja terveyskeskuksissa
- Maakunnissa on varmistettava monipuoliset kuntoutuspalvelut sekä riittävä kuntoutuspalvelujen osaaminen
- Asiakkaiden todellinen valinnanvapaus sosiaali- ja terveyspalveluissa edellyttää riittävien resurssien varmistamisen lisäksi sitä, että palvelut ovat asiakkaiden saatavilla.
- Matkakustannukset vaikuttavat merkittäväällä tavalla asiakkaan valinnanmahdollisuuksiin

Asiakkaan oikeudet on taattava

- Reformiministeriyöryhmän esityksen mukaan
 - kuntoutuspsykoterapiassa ja vaativassa lääkinnällisessä kuntoutuksessa järjestämisvastuu siirrettäisiin maakunnille kuntoutuskomitean ehdotuksia mukaillen vaiheittain kokeilujen kautta.
 - Kokeilut on tarkoitus käynnistää vuoden 2020 alussa ja tavoitteena on toteuttaa siirto vuonna 2022.
- Hakijalla on subjektiivinen oikeus Kelan lakisääteisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvaan kuntoutukseen, jos laissa säädetyt myöntöedellytykset täyttyvät hakijan osalta.
 - Kuntoutuspäätös on hallintopäätös, johon hakijalla on oikeus hakea muutosta valittamalla.
 - Harkinnanvaraiseen kuntoutukseen ei ole subjektiivista oikeutta eikä sitä koskevaan päätökseen ole oikeutta hakea muutosta.
- Jos terveydenhuoltolakiin ei säädetä muutoksenhakuoikeutta sosiaali- ja terveystieteiden tai maakunnan liikelaitoksen lääkinnällistä kuntoutusta koskevaan päätökseen, merkitsee se huomattavaa heikennystä näiden asiakkaiden oikeusturvaan
- Kela pitää välttämättömänä, että asiakkaiden tilanne ei muutosten johdosta millään muotoa heikkene ja asiassa tulisikin esittää myös ne muutosten toimeenpanoa koskevat asiat, jotka johtavat asiakkaan tilanteen parantumiseen.

Riittääkö maakuntien raha kuntoutukseen?

- Kuntoutuspalvelujen saatavuuden kannalta Kela kiinnittää huomiota myös maakuntien järjestämien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen rahoitukseen.
- Maakuntien itsenäisen päätösvallan vuoksi on uhkana, että nykyisin Kelan kuntoutuspalvelujen piiriin kuuluvien asiakkaiden kuntoutuspalvelujen saatavuus heikkenee.
- Kela näkee riskiksi myös sen, ettei nyt kuntoutukseen käytettäviä varoja kohdenneta tarkoituksenmukaisella tavalla, asiakkaiden pääsy kuntoutuspalvelujen piiriin heikkenee ja kuntoutuksella tavoiteltu hyöty heikkenee.
- Linjausten aiheuttamat lainsäädäntömuutokset sekä niiden toimeenpano tulee siten suunnitella erityisen hallitusti ja huolella.

Asiakassuunnitelma ja asiakkaan ohjautuminen kuntoutuspalveluihin

- Asiakassuunnitelma on keskeinen väline asiakkaan ajankohtaisen kuntoutustarpeen tunnistamisessa ja kuntoutuspalveluihin ohjaamisessa.
- On tärkeää, että velvoite asiakassuunnitelman laatimisesta sekä tarkistamisesta on määritelty riittävän tarkasti lainsäädännön tasolla.
- Asiakkaan tarpeita vastaava suunnitelma edellyttää laaja-alaista moniammatillista yhteistyötä ja suunnitelman riittävää seuranta.
- Maakuntien lisäksi sekä Kelalla että muilla toimijoilla tulee olla vahva rooli asiakkaan kuntoutukseen ohjaamisessa
- Kelalla on eri etuuksista ja tietojärjestelmistä saatavaa tietoa eri asiakasryhmien tarpeista ja siten mahdollisuus ja keinot reagoida nopeasti asiakkaiden tarpeisiin
 - Esimerkiksi opintojen etenemisen seuranta > keskeytymisen riski > opiskelun tueksi tarjottava opiskeluvalmennus
- Kela on kiinnittänyt erityistä huomiota kuntoutusasiakkaan ohjauksen ja päätöksenteon selkiytymiseen
 - Kokeilut menossa suullisesta hakemisesta, suorapäätöskokeilusta ja ilman diagnoosia hakemisesta

Lopuksi

- Kela on valmis järjestämään kuntoutuspalvelut nykyisessä laajuudessaan.
- Sen lisäksi Kela vahvistaa edelleen rooliaan kuntoutuspalvelujen kehittäjänä.
- Kelan vahvuus kuntoutuspalvelujen järjestäjänä ja asiakkaan kuntoutusprosessin ohjaajana on valtakunnallisesti yhdenmukaiset menettelytavat.

Kiitos

Kela|Fpa[®]